

Cròniques del Quetzal (19): El vestit de la superació

Una jove que treballa a l'administració de justícia de Guatemala es nega a renunciar, en el seu lloc de treball, a la vestimenta maia

Dues dones passejant per Ciutat de Guatemala amb un vestit tradicional maia | Enric Garcia Jardí

En la traducció castellana del *Popol Vuh*, llibre sagrat dels maies, hi ha un passatge que exhorta: "Que todos se levanten, que nadie se quede atrás, que no seamos ni uno ni dos de nosotros, sino todos". I B. **va decidir que ella també s'alçaria**, després d'anys de lamentacions i d'autoodi inculcat, i que ningú no la faria sentir mai més com una empestada o com una extraterrestre.

No es trauria el vestit maia que els seus avantpassats lluien des de feia segles i que sembla que tant molesta encara alguns ladinos. No, ni pensar-ho. Ni al carrer ni a la feina. En aquesta roba magnífica, teixida a mà, ressona, com en els glifs dels temples, una cosmovisió mil·lenària.

A la universitat, els companys de classe **li recriminaven la indumentària**, i ella es preguntava, amb els ulls plorosos, en la intimitat, per què l'havien concebuda diferent. Alguns la miraven amb evident menyspreu, i en general desconfiaven de les seves capacitats intel·lectuals. Podrà? Segur? Les primeres classes van ser francament dures, però al cap de dos anys eren els altres els qui li anaven al darrere, com pretendents desesperats, per demanar-li còpia dels apunts.

Parla fins a quatre idiomes (tres d'origen maia) que l'ajuden a investigar les denúncies que es reben a l'administració de justícia, en una ciutat el nom de la qual no revelarem. A l'oficina on

treballa hi ha dones indígenes que també vesteixen a la manera tradicional, però es rebaixen servilment davant els ladinos. Encara que pel seu rang no els correspongui, els serveixen cafè i els netegen el got. **Ella, però, no està per brocs. Si va estudiar dret** va ser per contribuir a fer respectar els drets de tothom, en igualtat de condicions.

Davant de la impossibilitat d'acabar tota sola amb la corrupció del país, es consola, des de la seva posició, amb donar suport jurídic als més desprotegits. El seu superior la pressiona per donar prioritat a determinades investigacions, però ella sempre que pot el desobeeix. També **l'han intentada subornar**, algun cop, amb sobres amb diners, però ha estat en va. Els té clissats, i ells també han entès que no hi poden comptar. Els advocats que no estan disposats a fer cua o que li continuen exigint favors, però, se li enfaden i l'encalquen armando bulla. L'acusen de droperia, tot i ser dinàmica i vivaç com el mercat de Quetzaltenango.

L'han titllada de *María*, aquest **malnom que despersonalitza la identitat de les dones maies**, i també de *niña*, i ha vist com alguns funcionaris despatxaven a crits els indígenes que durant hores esperaven el seu torn. Anem desbordats, però això no justifica aquestes actituds, replica. B. rep, cada dia, uns 15 casos nous que ha d'investigar. N'acumula un miler de pendents, que es veu obligada a estudiar sense cap mena d'assistència i, de vegades, sense ni tan sols una fotocopiadora: Si una bona investigació s'allarga, com a mínim, durant una setmana, com puc tancar-ne 18 en un mes??.

És un fil de vint en una màquina de cosir atrotinada que a voltes sembla que només serveixi per als vestits occidentalitzats. De què val la separació de poders si els maies, garifunes i xinxes no estem representats a les institucions?, es qüestiona. S'hi escarrassa, treballant també des de casa, per la igualtat de drets. A la novel·la *Hombres de maíz* (1949), del guatemalenc Miguel Ángel Asturias, premi Nobel de Literatura l'any 1967, el personatge Gaspar Illom, que es rebel·la contra l'explotació de les terres maies per part dels *maiceros*, parla per tots els qui van parlar, per tots els qui parlen i per tots els qui parlaran?. Tinc la sensació que B., sense arronsar-se, amb el seu huipil i el seu corte, també resisteix pels maies que van resistir, pels qui en l'actualitat resisteixen i pels qui resistiran.